

Bon-BOM

2024. április | A Bolyai Önképző Műhely lapja | 13. évfolyam 8. szám

Egykori és mai bábelek

Bábel tornya a Bibliában (Mózes 11,1-9) szereplő város és torony, amelynek építése közben az addig egy nyelvet beszélő emberiség nyelve összezavarodott.

Az esemény Sineár földjén (Babilónia, ma Irak) történt, ahol a keletről jött emberek letelepedtek, és a tégláégetés technikáját, az égetett téglából való építkezést felfedezik. A sumér-babiloni városban az égigérő torony (zikkurat) uralja a város-képet. A régészek eddig több mint 30 ilyen toronyról tudnak.

Hérodotosz szerint a Bábel tornya hatalmas négyszögű épület volt, amelynek minden oldala 2 stádium, azaz kb. 91 m. 8281 m alapterületen állott a nyolc-emeletes felfelé egyre keskenyedő építmény, melynek magassága is 91 m lehetett. Legfelső szintjén egyetlen helyiség volt csillagászati megfigyelések számára. Alatta egy cella Marduknak, hat kultuszi helyiség további babiloni isteneknek. A tornyot Xerxes perzsa király Kr. e. 482-ben romboltatta le.

A Bibliában leírt Bábel tornyához az emberi nagyravágyás gondolata kapcsolódott. A bűnös ember legsúlyosabb törekvése, hogy határait áttörve maga is olyan akarjon lenni, mint az Isten. Ezért a toronyépítés története az emberiség feletti kegyetlen ítéllettel zárul. Másfelől azonban az Isten beavatkozása új létformát adott az addig egynyelvű emberiségnek a nyelvekké és népekké való tagolódásban, szétszóródásban.

Napjainkban az „új bábel”, „új babilon” kifejezés tovább értelmet kap: általában a hit nélkül létrehozott, az ember nagyravágyását és önbálványozását kifejező szellemi, társadalmi vagy anyagi természetű terméket illetnek vele (pl. ideológia, mesterséges nyelv, filozófiai rendszer, nagybirodalom, szuperszámítógép vagy épület).

Bábel tornya számos képzőművészeti alkotásban szerepel. Megfigyelhető, hogy a művészek többsége spirál alakú kőépületként ábrázolja, amelynek oldalán több félkész, befejezetlen részlet, például ablak van. Ez azt tükrözi, hogy az összefogás, a közös terv, az azonos szándék és a műveletek megfelelő sorrendjének hiánya (mindenki azt csinál, amit akar) miatt hiúsul meg valami.

Bábel. 8. Gyalogút-konferencia, 2024. április 4-6. (csütörtök—szombat)

Program

*Rendezők: Bolyai Műhely
Alapítvány, Magyar Nyelv és
Kultúra Nemzetközi Társasága,
Magyar Szemiotikai Társaság*

*Helyszín: 1072 Budapest, Rákóczi út
38. ½. (Blaha Lujza tér, a Corvinnal
szemben, 14-es kapucsengő)*

*A filmvetítésre és a konferenciára itt
lehet regisztrálni: iroda@bom.hu*

2024. ÁPRILIS 4. CSÜTÖRTÖK

18.00 Bevezető előadás, a Bábel című film (2006, francia-amerikai-mexikói filmdráma, rendező: Alejandro González Inárritu) megtekintése. A filmelemzést vezeti: Balázs Géza

2024. ÁPRILIS 5. PÉNTEK

12.00—16.00 előadások

12.00—13.00 Megnyitó és szekcióvezető: Gózon Ákos (tudományos és kulturális újságíró, az Élet és Tudomány és a Természet Világa főszerkesztője, a BMA elnöke)

Balázs Géza (nyelvész, néprajzkutató, egyetemi tanár, SZFE, PKE, PKE): Hamvas – Karneval – Bábel

Kiss Róbert Richard (Prima Primissima-díjas újságíró): Bábel – kultúrák, generációk

Vesszős Balázs (egyetemi adjunktus, NYE): Konfliktus és félreértés az interkulturális kapcsolatrendszerben

13.00—13.15 Szünet

13.15—14.30 Szekcióvezető: Kiss Róbert Richard

Mózes Gergely (egyetemi tanársegéd, PhD-hallgató, EKKE, SZFE): A múlt reanimációja – Valóság, fikció és az archív anyagok hibriditása a dokumentumfilmben

Paár Ádám (tanár, történész, politológus): Európa, konyak, demokrácia

Skrobák Eszter (szakpszichológus, PhD-hallgató, ELTE): A gaslighting (gázlángozás) nyelvi stratégiái és a mentális egészségére gyakorolt hatása

Dénes Ágota (tanár, PhD-hallgató, Csögle, EKKE): Bábel-folklor – „Magyarországon nincs halloween, mindenszentek van!”

14.30—14.45 Szünet

14.45—15.45 Szekcióvezető: Skrobák Eszter

Várhelyi Csilla (festőművész—művészettörténet-tanár): Bábeli remniszcenciák Csernus Tibor festészetében

Deák-Sárosi László (filmesztéta, OSZK): A filmművészet Bábel-tornyának csúcán – A nomádok földje (2020)

Nagy Dániel (szemiotikus, irodalomtörténész, ELTE; BOM): Információ és lefordíthatatlanság - a kultúrák eredendő többnyelvűsége

16.00 A Magyar Szemiotikai Társaság közgyűlése. Elnök: dr. Voigt Vilmos

17.00 Fogadás

2024. ÁPRILIS 6. SZOMBAT

9.00—10.30 Szekcióvezető: Nagy Dániel

Pap Nóra (magyartanár, egyetemi hallgató, PKE): Az épített környezet bábeli zűrzavara

Vikár Míra (egyetemi hallgató, pszichológia MA, ELTE; BOM): A szeretetnyelvekről szakmai szemmel

Rác Márk (jogi szakügyintéző, Pest Vármegei Kormányhivatal; BOM): „Annus horroris” – avagy bábeli zűrzavar 1950-ben, 1956-ban és 1989-ben a marxizmus-leninizmus tanszékeken Magyarországon

Juhász Zoltán András (történész, PHD-hallgató, ELTE, Honismeret, BOM): Az Országépítés -- Világnézet tudományi Szemle története

10.30—11.00 Szünet

11.00—13.00 Szekcióvezető: Filep Tamás, a Gyalogút konferenciák ötletadója

11.00 Pál Dániel Levente (költő, író, műfordító, a Fővárosi Nagycirkusz dramaturgja): Dramaturgia a cirkuszban – technika, szimbolika, szemiotika

11.30—12.30 Reflexiók a Bábel című filmre

Bölöni Réka (egyetemi hallgató, PKE, Nagyvárad, Erd): Buddhista filozófia, kínai bölcselet és keresztény értékrendszer: Bábel.

Nagy Dóra-Kata (egyetemi hallgató, PKE): Kultúrák interakcióinak szintjei a Bábel című filmben

Gál Leonóra (egyetemi hallgató, PKE): Kommunikációs lehetetlenségek a Bábel-ben.

12.30 Balázs Géza (egyetemi tanár, SZFE, PKE, BOM): A konferencia összefoglalója

A KÉPEK JEGYZÉKE:

1. old. Címlapkép: Takács Róbert (Gwalior, India)

6, 7, 8, 15. old. Barna Béla képei a mai Bábel területén. Barna Béla (Csámborgót) turisztikai szakíró és egzotikus tájakra vezető utak túravezetője, 2024-ben csoportot vezetett Irakba, és meglátogatta az egykori Bábelt.

11, 12. old. A Fővárosi Nagycirkusz áprilisi bemutatója (A képeket Pál Dániel Levente bocsátotta rendelkezésünkre)

14. old. Csernus Tibor (1927–2007): Saint-Tropez, 1959. Forrás: <https://www.mnb.hu/a-jegybank/ertektar-program/csernus-tibor-1927-2007-saint-tropez-1959>

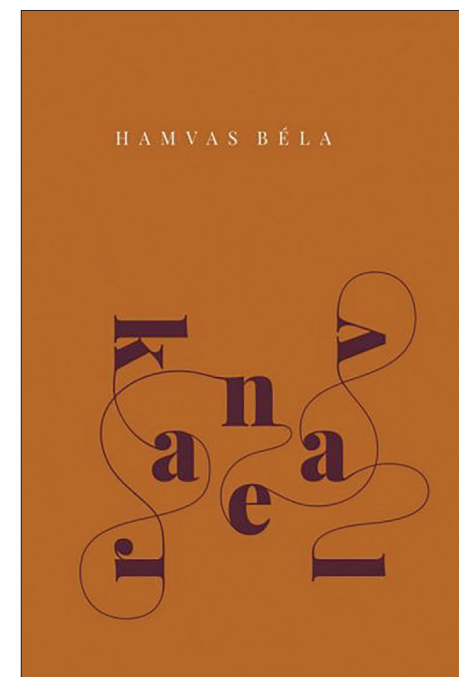
Az előadások összefoglalói (a szerzők nevének betűrendjében):

Multidiszciplináris (szemiotikai, pszichológiai, irodalmi, művészettörténeti, filozófiai, folklorisztikai, építészeti, történelmi) előadások Bábel kapcsán

BALÁZS GÉZA:

HAMVAS - KARNEVÁL - BÁBEL

Hamvas Béla Karnevál című regényével nem nagyon tud mit kezdeni az irodalomtörténet. A Hamvas-rajongók értelemszerűen rajongnak érte, és titokzatos törekvéseket, struktúrákat vélnek benne fölfedezni, az irodalmárok leginkább hallgatnak, az olvasóközönség nagyon megosztott, a többség képtelen végigolvasni, mert Hamvas mindent elkövet, hogy elidegenítse az olvasót. Nyelvészeti (stilisztikai, szövegtani) megközelítését meg sem kísérelték, pedig az elidegenítő szövegkavalkád (bábéli szöveg) adná magát. Pedig a regény Hamvas halála utána 20 évvel, 1986-ban megjelent, s gyakorlatilag az egyetlen nagyregény, amely a szocializmusban fiókban maradt, több azóta sem került elő. A regény munkacíme Ördögösök volt, végül pedig a Bábélre emlékeztető: Karnevál. A világ örökös körforgásban van, időkerete az 1880—1950-es évek; történelmi-politikai események, korszakok keverednek; emberek sokszorozódnak (több személyiségben, szerepben lépnek elénk: a regény végén található szereplőlista több száz nevet számol, gyakorlatilag követhetetlenek a szerepek,

szereplők); valamint a regény beutazza az egész földet, vagyis kultúrák, nyelvek keverednek benne. Hamvas egyébként elárulja titkát: „Mit akar mondani? kérde Márkus. A dolog számomra zavaros, válaszolom. Mit tart zavarosnak? Az egészet. Olyan ez, mint a cirkusz-előadás, a szereplők minden ok nélkül jönnek és mennek és beszélnek és cselekszenek, egymást megölik, de a halott a másik oldalon viszatér, mialatt a gyilkos már más alakban van itt, és most őt gyilkolják meg. Senkit se merek megszólítani, mert attól félek, valaki más felel helyette. De végül is a helyek változnak, a bolondok ugyanazok, Mexikó és India, Izland

és Trákia – (...) Nem lát semmit? Észbontó értelmetlenséget – Úgy. Nem gondolt még arra, hogy az ön mértéke esetleg ehhez a színházhoz kicsiny? Kicsiny vagy alacsony? Vagy talán – (...) Ön, szól újra, azt a színjátékon kívül levő pontot keresi, ahonnan, mint néző, az alapgonddalban valamennyi szereplőt egybe tudja látni. Mondjuk, megtalálni azt a piszkafát, amelyikre mindegyiket fel lehet tűzni – Vagy ilyen? Van – (...) A szemében. A látványban. Abban van, hogy ez mind van. Érti? Hirtelen felkiált. A látomásban van -” (II/475–477). Nem véletlen (van véletlen?), hogy többször visszatér: Babel. Kalkuttában a Kali-templomtól visszafelé jövet találkozás egy régi ismeretlen ismerőssel, ismeretlen nyelven, angol szavakkal

teletűzdelve kommunikálnak arról, hogy – (II/310–315); felfordult zűrzavar, a bábéli rög-eszme, a meghülyült Übermensch... (III/146); ez a bábéli barom őrjöngve keresi azt, aki tőle nem fél (III/147); mindenkivel a saját nyelvén beszél... a bábéli nyelvzavar problémáját a magam számára megoldottam (III/194); Most már szövevény lett. „Babel lett belőle”, és egész életén uralkodni kezdett, és a Babel alatt nyögött, és meg akart szabadulni, és nem tudott (III/282). Hamvas szerint a bábéli zűrzavar a létezés alapállapota. Ebben a zűrzavarban kell az embernek magát megtalálnia, értelmeznie, és az élet megélésének egyéni módszerét kidolgoznia. Az előadás Hamvas másutt eszékben (pl. Patmosz) kifejtett világnézetének,

enyhe csapkodása érezhető a föld másik oldalán” (Kínai közmondás). A film üzenete számomra a szeretet ereje, a keresztény értékrend alapja: “Szeresd felebarátodat, mint tennemagadat” (Máté evangéliuma). * Az előadó a Partiumi Keresztény Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalom szakos, harmadéves hallgatója. Tanulmányait három gyermeke nevelése és munka mellett végzi. A nyelvészet és irodalom mellett, szereti a jó filmeket, és érdekli a filmszemiotika.

DEÁK-SÁROSI LÁSZLÓ: A FILM-MŰVÉSZET BÁBEL-TORNYÁNAK CSÚCSÁN - A NOMÁDOK FÖLDJE (2020) JELKÉPRENSZERE.

Miképp üresítik ki és fordítják az ellentétükbe az etikai és esztétikai értékeket. Annak ellenére, hogy nincsenek nyelvi korlátok, hiszen a filmet világszerte vetítik, és felirattal, illetve szinkronnal látják el. A jelentés nem a fordításban vesz el. * Az előadó az OSZK munkatársa, és az M5 filmesztetikai műsorának szakértője.

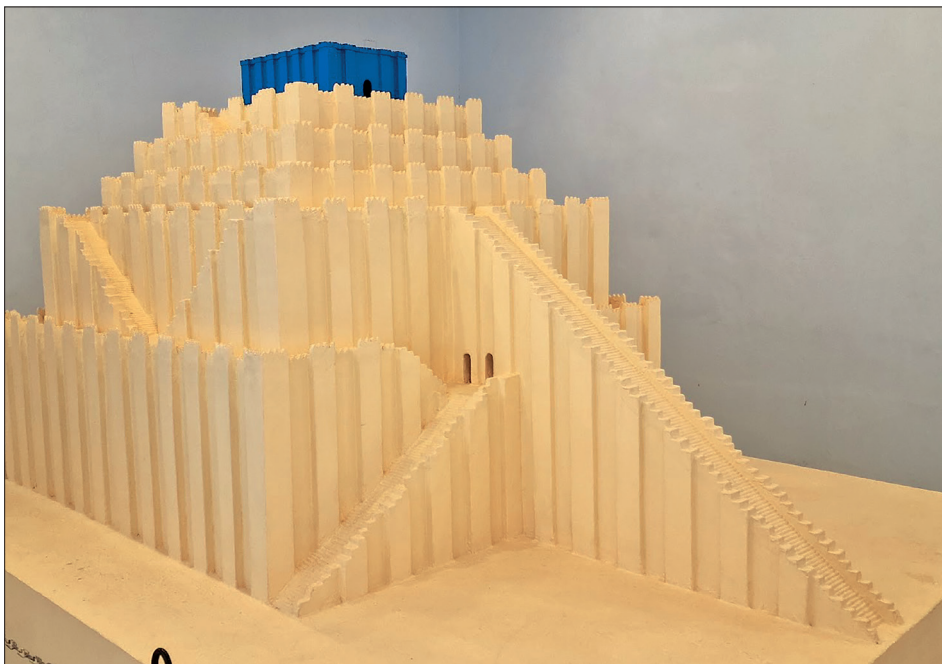
filozófiájának a regény szövegkavalkádjában való megjelenését vizsgálja.

BÖLÖNI RÉKA: BUDDHISTA FILOZÓFIA, KÍNAI BÖLCSELET ÉS KERESZTÉNY ÉRTÉKRENDSZER: BÁBEL. ALEJANDRO GONZÁLES INÁRRITU 2006-OS FILMJE.

A címben szereplő bibliai utalás ellenére, a filmet átszövő zűrzavar nem a nyelvek és kultúrák különbözőségéből következik, hanem az emberek elmagányosodásából és elidegenedés érzéséből. Más és más kontinens, más és más társadalmi réteg, más és más konfliktus, mégis: „Minden mindennel összefügg” (Buddhista tanítás) és „A pillangó szárnyainak

DÉNES ÁGOTA: BÁBEL-FOLKLÓR – „MAGYARORSZÁGON NINCS HALLOWEEN, MINDENSZENTEK VAN!”

Eredetileg a kelta hagyományokban gyökerező, főleg az angolszász országokban ünneptelt halloween mára az egész világon elterjedt. Magyarországon is egyre nagyobb népszerűségnek örvend. Ünnepeink közé lassan beszivárova megosztja a társadalmat, vannak, akik elutasítják, míg mások nyitottak rá. Állásfoglalás helyett a következő kérdésekre keresem a választ: Hogyan alakult ki Magyarországon a Halloween ünneplése? Miként befolyásolja a magyar kultúrát és hagyományokat? Hosszú távon lehet-e a kultúránk része? * Az előadó

mesterpedagógus (Csöglei Általános Iskola); alkalmazott nyelvészet szakos bölcész; az EKKE Neveléstudományi Doktori Iskolájának PhD-hallgatója.

GÁL LEONÓRA: KOMMUNIKÁCIÓS LEHETETLENSÉGEK A BÁBEL-BEN.

Alejandro González Iñárritu 2006-os Babel című filmje több dimenziós alkotás, melyben korábbi munkái elemzése mellett a biblikus Babel tornya motívuma is fontos szerepet játszik. A film három párhuzamos élethelyzetet mutat be, ahol a kommunikációs problémák súlyos következményekhez vezetnek. Egy amerikai házaspár Marokkóba utazik, ahol a kommunikációs félreértések tragédiákhoz vezetnek. A marokkói pásztorcsalád gyermekei ártatlan kíváncsiságból tragikus eseményeket váltanak ki, míg a japán lány és apja közötti

távolságot a siketnémák világa és generációs különbségek mélyítik el. A film minden szála az idegenség és a kommunikáció hiányának súlyos következményeit mutatja be. Illetve a megfelelő dekódolás által rájöhetünk példázat jellegű üzenetére: a film arra sarkall, hogy a megértés és az empátia által nyissunk a kommunikáció lehetőségei felé és ne utasítsuk el azokat magunkba zárkózva.

JUHÁSZ ZOLTÁN: AZ ORSZÁGÉPÍTÉS -- VILÁGNÉZETTUDOMÁNYI SZEMLE TÖRTÉNETE.

A mindössze három lapszámot megélt Országépítés -- Világnézet tudományi Szemle folyóirat 1939-ben jelent meg először és utoljára. Története csak részleteiben feltárt, a lap értékelése felől pedig megoszlanak a tudományos recepcióban olvasható vélemények. Noha

olyan jelentős személyiségek köthetők a folyóirathoz mint a filozófus Hamvas Béla, az író Veres Péter, az agrárszakember Kerék Mihály, vagy az építész Molnár Farkas, többen kétségeket támasztanak a folyóirat szerkesztőinek céljaival kapcsolatban, hiszen, ahogy Ferkai András írja "Szász Béla az első hazai nemzetiszocialista párt alapítója volt, Szokolay Béla pedig már az Építőmunka szerkesztőjeként az olasz korporációs rendszer híve". A Bart-ha Miklós Társaság fiatal értelmiségijeiből szerveződött Országépítés munkacsoport hívta életre az azonos címet viselő folyóiratot. Vezetőjük a fényképész Erdődi Mihály volt. A lapszámokban olyan kérdésekkel foglalkoztak, mint a diktatúrák és a magyarság viszonya (1), modern magyar társadalomszervezés, földbirtokpolitika (2), a magyar falu (3). Az előadásban azt szeretném bemutatni, hogy milyen erők és szellemi bázis galvanizálták életre a "Világnézet tudományi Szemlét", röviden bemutatom a tematikus számokat és a szerkesztőség működését, valamint foglalkozom a folyóirat recepciójával.

KISS RÓBERT RICHARD: BÁBEL – KULTÚRÁK, GENERÁCIÓK

Az előadás a meg nem értés problémáját, a kommunikáció hiányát feszegeti a kultúrák és a generációk között.

MÓZES GERGELY: A MÚLT REANIMÁCIÓJA - VALÓSÁG, FIKCIÓ ÉS AZ ARCHÍV ANYAGOK HIBRIDITÁSA A DOKUMENTUMFILMBEN

A kreatívan átdolgozott archív fotók és mozgóképfelvételek használata a dokumentumfilm műfaji területén akár folyamatosan változó filmnyelvként is értelmezhető, amely nyelv közvetítésével az alkotó nem pusztán

elmeséli, de mintegy újrateremti az egykori eseményeket. De milyen lehetőségei vannak az alkotónak abban az esetben, ha az adott eseményről vagy az eseményekben érintett személyekről semmilyen felvétel nem maradt fenn az utókor számára? Előadásomban a történetfeldolgozás különböző példáin és koncepcióin keresztül az alkotó és a dokumentumfilm viszonyát vizsgálom az archív anyagokhoz vagy éppen azok hiányához, illetve magukhoz a történelmi tényekhez. A fotó-, mozgókép- és hangdokumentumok kreatív újraformálása médiumokon és technológiákon átívelő kiterjesztett történelmi valóságba vezeti a nézőt, ahol nem csupán az újraalkotott múlttal találkozunk élményszerűen, de új filmnyelvet is tanul.

NAGY DÁNIEL: INFORMÁCIÓ ÉS LEFORDÍTHATATLANSÁG - A KULTÚRÁK EREDENDŐ TÖBBNYELVŰSÉGE.

A Babel-toposztól (amit számos filozófus használt Gadamer-től Derridáig, vagyis eléggé különböző keretekben egyaránt jelen van) indítva vizsgálom, miért érvelnek jellemzően amellest, hogy a bibliai hagyományban "bűntetesként" megjelenő soknyelvűség inkább aféle "álcázott áldás" (szerintem ez még sokkal frappánsabban hangzik, mint az angolban idiomatikus blessing in disguise kifejezés, elterjeszthetném magyarul, zárójel bezárva), ami visszamegy a fordításelméletre (például Walter Benjaminra, majd ezt is kifejtem), végső soron lényegében oda jutva, hogy a fordítás nehézsége, vagy adott esetben a "lefordíthatatlanság" a világ olyan különböző nézőpontokból történő megértését takarja, vagyis a nyelvek sokfélesége a megértés sokféleségének lehetőségét hordozza magában, ami sokkal inkább pozitívum mint negatívum. Ez viszont ugye felveti azt a kellemetlen kérdést, hogy akkor

az egyes nyelvekhez köthető kultúrák (például, hogy messzebb ne menjünk, a magyar) viszont a megértés tökéletlen formáit képviselnék az "egynyelvűségük" miatt? Na és itt lyukadnék ki Lotmannál, hiszen a helyzet természetesen nem ilyen egyszerű, mivel az ő kultúrafelfogásában a kultúra eleve többnyelvű rendszer, ráadásul az hagyján, hogy többnyelvű, de egymásra maradéktalanul nem lefordítható rendszerekből, "nyelvekből" áll (Lotman klaszikus példája, hogy ha Tolsztoj regénye elveszne, Bondarczuk filmjéből nem lehetne újra az eredetivel azonos formában megírni a Háború és békét, mert az irodalom és a film egymásra adekvát módon lefordíthatatlan rendszerek) - és Lotman szerint ez a lefordíthatatlanság a kultúra lényegéhez tartozik, ez teszi élővé, ez adja a dinamikáját, a képességét a világra való reflektálásra, a megértésre, sőt az értelmezés változtatására, fejlesztésére. Az elmélete abban az értelemben forradalmi tulajdonképpen a mai napig is (pedig 30 éve meghalt), hogy a kultúrát alapvetően nem egy annak részeinek egymásra való fordíthatóságát lehetővé tévő szuperrendszerként, ha tetszik metanyelvként fogja fel, hanem egy olyan keretként, ami a lefordíthatatlanságot menedzseli (amiben Lotman hivatkozik a matematikai információelméletre és az entrópia mások mellett Neumann János által megalapozott - és a szemiotikába Umberto Eco által bevezetett - fogalmára, amit röviden szintén megemlítek, hogy a hallgatóságnak legyen lehetősége valamilyen ismert nevekhez is kötni a dolgot). Szóval dióhéjban erről beszélnék, a lehetőségek szerint közérthetően, valami olyasmi konklúzióval, hogy a többnyelvűség és a vele szorosan összekapcsolódó lefordíthatatlanság teszi mind az egyes kultúrákat, mind általában véve az egyetemes emberi kultúrát képessé a változásra, adaptációra, ami minden bizonnyal az egyik fő oka az emberi faj evolúciós értelemben vett

példátlan sikerességének. Vagyis "Bábel" bizonyos értelemben valóban áldásnak tekinthető, ami nem visszavetette, hanem éppen előre hajtotta az emberiséget, és ez a jövőben is fontos lehet, különösen ha megtanuljuk kiaknázni a benne rejlő potenciált.

NAGY DÓRA-KATA: KULTÚRÁK INTERAKCIÓINAK SZINTJEI A BÁBEL CÍMŰ FILMBEN.

Iñárritu Bábel filmje a bibliai történettel párhuzamra vonható: az összefogás, kapcsolatteremtés igyekezetének eredménye lesz a széttűllött társadalom, a félreértett interakciók, kapcsolatok. Több szituációval játszik el az alapján, hogy milyen mértékben értik meg egymást az emberek, milyen módon próbálják megértetni magukat és az üzenetüket a másik féllel. * Nagy Dóra-Kata a nagyvárad Partiumi Keresztény Egyetem mesterszakos hallgatója, ahol többek között a kultúrák mindennapi interakcióival és egymásra tett hatásával is foglalkozik.

PAÁR ÁDÁM: EURÓPA, KONYAK, DEMOKRÁCIA

Amióta Dante a 13. században papírra vetette az európai egység gondolatát, és amióta Enea Silvio Piccolomini itáliai humanista, a későbbi II. Piusz pápa a 15. század közepén - a történelemben először - leírta az „európai” szót (addig a kontinensre a keresztény világként, Nyugatként, Okcidentként utaltak), azóta 150 európai konföderációs terv született. A gyakorlati megvalósulás első lépéseire azonban csak a két háború között került sor. 1940-ben a francia Jean Monnet, aki a családi konyakkereskedő vállalkozás megbízottjaként tapasztalatot szerzett a különböző kultúrák megismerésében és a kapcsolatteremtésben,

fölvetette a francia-brit uniót. A terv a kölcsönös értetlenség és bizalmatlanság miatt meghiúsult. 1950-ben azonban az unió gondolata ismét előkerült, ezúttal Konrad Adenauer kancellár révén. Sok nehézség árán az Európai Szén- és Acélközösség megalakult. Hogyan sikerült Monnet-nak és munkatársainak át-hidalnia a brit, francia, nyugatnémet és olasz álláspontokat, megtalálva a közös hangot? Mit tanulhatunk Monnet-től, ami megszívlelendő az Európai Unió mai vezetői számára? Az előadás erre igyekszik választ találni.

PÁL DÁNIEL LEVENTE: DRAMATURGIA A CIRKUSZBAN – TECHNIKA, SZIMBOLIKA, SZEMIOTIKA

Egy egész estés cirkuszi előadást hosszú előkészítő munka előz meg, melynek

végeredményeként a világ minden tájáról származó artistaművészek kerülnek egy színpad idejére egy műsorba. Számos nyelv, kultúra, hagyomány és művészi intenció találkozik ilyenkor egymással, az első próbák igazi bábeli zűrzavart idézhetnek a kívülálló számára. Egy cirkuszos pedig ilyenkor érzi elemében magát: hogyan lehet egységes művészi koncepció mentén „összeszelídíteni” ennyi mindent – zenét, szimbolikát, beszélt és koreografált, évek izzadásgos munkájával megtanult-begyakorolt nyelveket –, hogy végül egy egységes formanyelvű és összehangolt szimbolikájú előadás jöjjön létre. Egy olyan előadás, amely mindenki számára érthető, univerzális jelentéssel bír. Ez egy cirkuszi előadást létrehozó kreatív-művészi csapat egyik legfontosabb feladata: rendező, zeneszerző, koreográfusok, videós művészek mellett a cirkuszi dramaturg. Ez utóbbi munkájának

kulisszatitkait szeretné röviden bemutatni jelen prezentáció. * Pál Dániel Levente költő, író, műfordító, 2016 óta a Fővárosi Nagycirkusz dramaturgja. Öt verses- és két prózákötete jelent meg, színdarabjait országszerte játsszák, műveit lefordították angol, német, portugál, spanyol, román, török, thai, kínai, arab és szerb nyelvre. 2017-ben és 2018-ban a két ország közötti irodalmi-kulturális kapcsolatok építésért Medalha Comemorativa kitüntetést vehetett át Brazíliában; Romániában Tudor Arghezi (2019), Szerbiában Lukijan Mušicki (2022), az Egyesült Államokban Musepaper (2023) költészeti díjat kapott. Szent Boszorkány című újcirkuszi darabjáért és rendezéséért előbb Staféta-díjat (2019), majd a XIII. Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivál különdíját vehette át (2020).

PAP NÓRA: **AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET BÁBELI ZÚRZAVARA**

Bábeli zűrzavar számos helyen fellelhető, például a divat világában, bizonyos kultúrák vezetési stílusában, de ami számomra a közvetlen környezetemből szembetűnt, az építészetben gyökerezik. Az építészetnek mindig is része volt a fejlődés, a változás és a különböző stílusok együttes jelenléte, azonban vannak esetek melyek kitűnnek, nem illeszkednek szervesen a többi épített környezet elemeihez. Ezek nem mindennapi házak, melyekre felfigyel az ember, ezt a felvetést pedig néhány fotóval szemléltetem. Az előadásom arra törekszik választ találni, hogy mi az ami a bábeli zűrzavart tükröző építmény-szimbólum által

kifejezésre juttatható. * Az előadó magyartanár, egyetemi hallgató, PKE.

RÁCZ MÁRK: **„ANNUS HORRORIS” – AVAGY BÁBELI ZÚRZAVAR 1950-BEN, 1956-BAN ÉS 1989-BEN A MARXIZMUS-LENINIZMUS TANSZÉKEKEN MAGYARORSZÁGON.**

Eddigi kutatásaim alapján az 1950-1989 közötti Magyarországon is megfigyelhető ideológiai képzés szervezeti működése és tartalmi elemeinek oktatása során három alkalommal volt megtapasztalható komolyabb bábeli zűrzavar, illetve jelentősebb nehézség. Először az 1949/1950-es intézményi megalakulás körül alakult ki komoly nehézség, amikor minden előzmény nélkül került be a felsőoktatási tananyagba a marxizmus-leninizmus eszmerendszere. Jelen esetben megalapították a marxizmus-leninizmus tanszékeket, ahova ideológiai alapon kerülhettek be dolgozni viszonylag fiatalabb oktatók. Ők azonban sok esetben csak 2-3 leckével jártak előrébb a tananyagban, mint a hallgatók. Ezen kívül számos esetben a pedagógiai kompetenciák is hiányosnak bizonyultak, azaz oktatási módszertanuk nem mindig volt megfelelő. Második alkalommal az 1956-os forradalom-és szabadságharc ideje alatt, illetve azt követően alakult ki káosz, amikor újjá kellett szervezni ezeket az oktatási egységeket. Ebben a szűk fél évben szétszilárdtak az ideológiai tanszékek, így működésük 1956. november és 1957 tavasza között szünetelt. A gyűlölt politikai rendszer bűnbakjainak és egyik szimbólumainak számítottak, a hazai felsőoktatásban nem volt többé helyük. Azonban ahogy Kádár János megszilárdította hatalmát, úgy tértek vissza a katedrákra ezek az oktatók is. Harmadik alkalommal az 1989-es rendszerváltozás során uralkodott bábeli zűrzavar ebben a körben, hiszen többé már nem

volt szükség sem az ideológiai oktatók által tanított tananyagra, sem ezen oktatók egy részének munkájára. Eluralkodott rajtuk a félelem, hiszen nem tudták, hogy mi fog következni az új rendszerben, hol lesz rájuk szükség a demokratikus átmenet után. Nagy kérdés volt, hogy ki hogyan tud innovatív lenni, azaz milyen módon tud megújulni. Volt, akinek sikerült, és akadt, akinek nem. Egyesek pedig éltek a lehetőséggel, és hamar nyugdíjba vonultak. Arra keresem a választ, hogy milyen módon vészelték át ezeket a nehézségeket az említett szervezeti egységek és az oktatók? Hogyan volt lehetséges, hogy 40 éven keresztül meghatározó részei voltak a magyar felsőoktatásnak? Hogyan tudták leküzdeni a szakmai hiányosságait az oktatók? Mire volt elég az ideológia iránti feltétel nélküli elkötelezettség? Hogyan tettek arra kísérletet, hogy átmentsék magukat az új rendszerbe? Hipotézisem szerint erős politikai védőháló vette őket körül, amely megvédte őket minden helyzetben. Azaz elsősorban nem a szakmai teljesítmény, hanem a politikai megbízhatóság és elkötelezettség számított esetükben (is).

SKROBÁK ESZTER: **A GASLIGHTING (GÁZLÁNGOZÁS) NYELVI STRATÉGIÁI ÉS A MENTÁLIS EGÉSZSÉGÉRE GYAKOROLT HATÁSA**

A gaslighting (gázlángozás) a pszichológiai manipuláció egyik formája, amelyet a valóság szándékos eltorzítása jellemez, olyan módon, hogy arra készíti az áldozatot, hogy kétségbe vonja saját észlelését, emlékeit és józan esztét. A gázlángozás pszichológiai jelensége érdekes párhuzamokat mutat a Bábel tornyáról szóló bibliai narratívával. A Mózes első könyvében található Bábel története azt a történelmi pillanatot írja le, amikor az emberi kommunikációban az isteni beavatkozás következtében

zűrzavar következik be, ami nem csak egymás megértésében okoz fennakadást, hanem az emberi kapcsolatokban is, elválasztja és eltávolítja az embereket egymástól. Hasonlóképpen, a gaslighting (gázlángozás) a kommunikációs dinamika olyan manipulálását jelenti, amikor az egyik fél szisztematikusan aláássa a másik személy saját valóságérzékelésében való bizalmát, aminek folyománya, hogy a személyt állandó kétségek kezdik gyötörni, összezavarodik, majd egyre inkább elszigetelődik. Mind a bábeli történet, mind a gaslighting (gázlángozás) hatalmi szempontot is magában foglal, ugyanis a hatalmi pozícióban lévők (vagy tekintélyszemélyek) a kommunikáció torzításával vagy akadályozásával igyekeznek dominanciájukat érvényesíteni és kifejezésre juttatni. Mindkét esetben a kommunikáció el lehetetlenülésével találkozunk, amelynek hatása van az eseményt megelőző mentális egészségre, mindemellett láthatjuk a megértés és a bizalom újjáépítése iránti igényt és törekvést is. A két téma közötti összefüggés rámutat arra, hogy a nyelv és a kommunikáció manipulálása milyen módon zavarhatja meg a kapcsolatokat, ássa alá a bizalmat és hogyan teheti tartóssá a zűrzavar és a kontroll körforgását. Ebben

az elméleti keretben kerülnek megvitatásra a gázláng típusú interakciók pszichológiai és személyközi dinamikája, hatásai és felismerési lehetőségei.

VÁRHELYI CSILLA:

**BÁBELI REMINISZCENCIÁK
CSERNUS TIBOR FESTÉSZETÉBEN.**

Ha a bábeli zűrzavar, a kakofónia, kulturális keveredés képi megfelelőjét keressük a kortárs magyar képzőművészetben, akkor az elsők között juthat eszünkbe a zseniális Csernus Tibor egész munkássága. Pályájának stílusbeli sokszínűsége, átható kapcsolata a művészettörténet, a Biblia és általában a nyugati kultúra örökségével, a Párizs Montmartre negyedében eltöltött hosszas emigráció élményanyaga mind összeadódik egy rendkívül komplexen rétegzett, ugyanakkor élő és lüktető festői világban. És mit ad Isten, festett is egy Babel című képet még fiatalon, szürnaturalista korszakában... Az előadás Babel tornyát, illetve a „bábeli zűrzavart” mint képzőművészeti témát mutatja be. A művészettörténetben id. Pieter Brueghel németalföldi festő műve jelenti az etalont, mely meghatározta a későbbi korok

ábrázolásmódját. Ezt a képet állítom párhuzamba Csernus Babel-képével és az egész bábeli forrattal, amit vászonra vitt.” * Az előadó festőművész, művészettörténet-tanár.

**VESSZŐS BALÁZS: KONFLIKTUS ÉS
FÉLREÉRTÉS AZ INTERKULTURÁLIS
KAPCSOLATRENDSZERBEN.**

A globalizáció a kultúrák közötti együttműködések fellendüléséhez vezetett, amely eltérő módon befolyásolja az eltérő kulturális háttérrel rendelkező ügyfelek és munkatársak közötti kapcsolatokat. Emellett a globális munkaerőpiac a vezetőktől elvárja, hogy eltérő kultúrákból érkező szakembereket alkalmazzon, és biztosítsa a zavartalan munkavégzéshez elengedhetetlen feltételeket. Ez az alapvetés innovációhoz és értékes munkakapcsolatokhoz vezet, ugyanakkor az egyes szervezeteken belül megjelenő kulturális sokszínűség hatására a felek felkészületlenek lehetnek a más kultúrákból származó kollégákkal és ügyfelekkel való bánásmódra. A kulturális különbségek ismeretének hiánya, legyenek azok akár csekélyek, akár kirívóan nyilvánvalók, megalkodhat vagy megtörhet egy munkakapcsolatot vagy üzleti megállapodást, amely eredményeként félreértés és konfliktus (Meyer 2014: 64) alakulhat ki. Az előadás bemutatja a globális nyelvi érintkezés következtében kialakuló

kulturális eredetű nyelvi félreértéseket, zavarokat és konfliktusokat, és megoldást ajánl a kölcsönös bizalom elősegítése érdekében. Kulcsszavak: félreértés, konfliktus, zavar, interkulturális kommunikáció, kapcsolat. * Hivatkozás: Meyer, Erin 2014. The Culture Map: Breaking Through the Invisible Boundaries of Global Business. PublicAffairs. New York.

**VIKÁR MÍRA: A SZERETETNYELVEKRŐL
SZAKMAI SZEMMEL**

Hogyan kommunikálunk szeretteinkkel? Hogyan fejezzük ki a szeretetünket mások felé? Miből érezzük, hogy szeretve vagyunk? Ezekre a kérdésekre próbál választ adni Gary Chapman elmélete, az öt szeretetnyelvről (5 Love Languages). Az öt szeretetnyelv feltárásának és megértésének célja eredetileg a házasságok megmentése volt, azonban mára a szülő-gyermek kapcsolat esetében, és a munkahelyi kapcsolatokra is alkalmazza a szerző. Sokan ismerik a népszerű elméletet, azonban kevés szó esett az öt szeretetnyelvről a pszichológia nézőpontjából. Előadásomban szakmai szempontból közelítem meg a témát, először ismertető az elmélet kialakításának körülményeit, az öt szeretetnyelvet és azok jellemzőit, végül arra is kitérek, hogy tudományos szempontból hogyan értékelhető az elmélet. * Az előadó pszichológia MA-szakos hallgató az ELTE-n.

BOM-programok

Filmklub

2024. április 18. csütörtök 19:00—
22:00 óra, SZFE Zsigmond Vilmos
Mozgóképművészeti Intézet
(1016 Budapest, Mészáros u. 48.)

Az unoka (2022) 115 perc,

R.: Deák Kristóf

Regisztráció: 2024. április 16.

2024. május 2. csütörtök 19:00—22:00
óra, Uránia Nemzeti Filmszínház (1088
Budapest, Rákóczi út 21.)

Ida regénye (2022) 80 perc,

R.: Goda Krisztina

Regisztráció: 2024. április 30.

2024. május 23. csütörtök 19:00—
22:00 óra, SZFE Zsigmond Vilmos
Mozgóképművészeti Intézet
(1016 Budapest, Mészáros u. 48.)

A nemzet aranyai (2023). 159 perc,

R.: Zákonyi S. Tamás

Regisztráció: 2024. május 21.

Foglalkozások

2024. május 4. – Személyes történelem,
bennünk élő mítoszok. Film:

Liza a rókatündér

(rendező: Ujj Mészáros Károly, 2015).

Olvasmány: Dragomán György:

Máglya. Zene: Eötvös Péter:

Szerelemről és más démonokról

2024. június 1. – Az ember természete.

Film: **A lavina** (rendező: Ruben

Östlund, 2014). Olvasmány: Csányi Vilmos:

Íme, az ember (2015, 2022. részletek).

Zene: Kurtág György: A játszma vége

Nyári programok

2024. július 15—18. Partiumi
szabadegyetem, Berettyóújfalu

2024. július 29—augusztus 1. Tisza-túra

A Bolyai Önképző Műhelybe a jelentkezés
folyamatos (iroda@bom.hu).

Bon-BOM 2024. április, 13. évfolyam 8. szám | Alapítva: 2011-ben | A Bolyai Műhely Alapítvány Bolyai Önképző Műhelyének művelődési-művészeti lapja | Szerkeszti: Balázs Géza | Arculat, tördelés: Múlt-kor történelmi magazin | Korábbi szerkesztők: Tóth Enikő, Bere Anikó Zsuzsanna, Komlósi Réka, Rákóczi Adrienn, Herbst Rebeka | Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1. | E-mail: iroda@bom.hu | A lap elektronikus változata (a korábbi számokkal együtt) elérhető itt: www.bolyaimuhely.hu | Megjelenik a Petőfi Kulturális Ügynökség támogatásával | Programtámogató: Nemzeti Kulturális Alap
A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által bejegyzett (internetes) folyóirat